CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
YVES BOT
prezentate la 6 mai 2008 [1]

1. Prin prezenta trimitere preliminară, College van Beroep voor het bedrijfsleven (Țările de Jos) solicită Curții să interpreteze mai multe dispoziții comunitare care leagă plata restituirilor la exportul animalelor vii din specia bovină, de respectarea reglementării comunitare privind protecția animalelor în cursul transportului.

2. Această trimitere intervine într-un litigiu între Heemskerk BV și Firma Schaap [2], pe de o parte, și Productschap Vee en Vlees [3], pe de altă parte, privind deciziile luate de acesta de a solicita rambursarea restituirii la export pe care o consideră ca fiind plătită în mod nejustificat acestor două societăți.

3. Printre întrebările preliminare care sunt adresate Curții de instanța de trimitere, două prezintă un interes special în lumina problematicii privind aplicarea din oficiu a dreptului comunitar de către instanța națională.

4. Într-adevăr instanța de trimitere solicită Curții, în esență, să stabilească dacă dreptul comunitar impune instanței naționale, într-o procedură precum cea din acțiunea principală, care privește nu numai protecția animalelor în timpul transportului, ci și protecția intereselor financiare ale Comunității Europene, să efectueze un control din oficiu al legalității unui act administrativ național în lumina motivelor întemeiate pe dreptul comunitar chiar și atunci când un astfel de control are ca rezultat să plaseze reclamantul din acțiunea principală într-o poziție mai defavorabilă decât aceea în care s-ar fi aflat dacă nu ar fi introdus acțiunea.

5. În prezentele concluzii vom prezenta motivele care ne determină să apreciem că, în împrejurări precum cele din acțiunea principală, instanței naționale, în calitate de instanță comunitară de drept comun, i se impune să aplice din oficiu dreptul comunitar.

1 — Limba originală: franceza.
2 — Denumite în continuare „reclamantele din acțiunea principală”.
3 — Denumit în continuare „Productschap”.

I — Cadrul juridic

de animale vii trebuie să fie în conformitate cu dispoziţiile stabilite de legislaţia comunitară cu privire la bunăstarea animalelor şi în special la protecţia animalelor pe parcursul transportului.

A — *Dreptul comunitar*

1. Regulamentul (CE) nr. 1254/1999

2. Regulamentul (CE) nr. 615/98

6. Regulamentul (CE) nr. 1254/1999 al Consiliului din 17 mai 1999 privind organizarea comună a pieţei în sectorul cărnii de vită şi mânzat [4] a abrogat şi a înlocuit Regulamentul (CEE) nr. 805/68 al Consiliului din 27 iunie 1968 privind organizarea comună a pieţelor în sectorul cărnii de vită şi mânzat [5].

8. Articolul 1 din Regulamentul (CE) nr. 615/98 al Comisiei din 18 martie 1998 de stabilire a normelor specifice de aplicare a regimului restituirilor la export în ceea ce priveşte bunăstarea animalelor vii din specia bovină în cursul transportului [6] prevede că pentru aplicarea articolului 13 alineatul (9) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 805/68, înlocuit de articolul 33 alineatul (9) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1254/1999, plata restituirilor la exportul de animale vii din specia bovină este condiţionată de respectarea, în cursul transportului animalelor până la prima lor descărcare în ţara terţă de destinaţie finală, a dispoziţiilor Directivei 91/628/CEE a Consiliului din 19 noiembrie 1991 privind protecţia animalelor în cursul

7. În temeiul articolului 33 alineatul (9) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1254/1999, plata restituirilor la exportul

4 — JO L 160, p. 21, Ediţie specială, 03/vol. 28, p. 80.

5 — JO L 148, p. 24. Regulament astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CE) nr. 2634/97 al Consiliului din 18 decembrie 1997 (JO L 356, p. 13, denumit în continuare „Regulamentul nr. 805/68”). Potrivit articolului 49 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1254/1999, trimiterile la Regulamentul nr. 805/68 trebuiesc interpretate ca trimiteri la primul regulament menţionat şi trebuiesc lecturate în conformitate cu tabelul de corespondenţă din anexa V la regulamentul menţionat.

6 — JO L 82, p. 19. Acest regulament a fost abrogat şi înlocuit de Regulamentul (CE) nr. 639/2003 al Comisiei din 9 aprilie 2003 de stabilire a normelor de aplicare în temeiul Regulamentului (CE) nr. 1254/1999 al Consiliului în ceea ce priveşte cerinţele privind bunăstarea animalelor vii din specia bovină în timpul transportului pentru acordarea restituirilor la export (JO L 93, p. 10, Ediţie specială, 03/vol. 48, p. 3). Articolul 9 primul paragraf din Regulamentul nr. 639/2003 se aplică în continuare declaraţiilor de export acceptate anterior aplicării primului regulament menţionat.

transportului și de modificare a Directivelor 90/425/CEE și 91/496/CEE [7], astfel cum a fost modificată prin Directiva 95/29/CE a Consiliului din 29 iunie 1995 [8], precum și a dispozițiilor Regulamentului nr. 615/98.

9. Pentru a controla respectarea acestei condiții care guvernează acordarea restituirilor la exportul de animale din specia bovină, articolul 2 alineatul (2) din acest regulament prevede că toate transporturile de animale care părăsesc teritoriul vamal al Comunității trebuie să fie controlate și certificate de un medic veterinar oficial.

10. Acest articol 2 alineatul (2) prevede astfel că un medic veterinar oficial de la punctul de ieșire trebuie să verifice și să certifice că animalele sunt apte pentru călătoria prevăzută, în conformitate cu dispozițiile Directivei 91/628, că mijlocul de transport prin intermediul căruia animalele vor părăsi teritoriul vamal al Comunității este conform cu dispozițiile acestei directive și că au fost luate măsuri pentru a îngriji animalele pe durata călătoriei în conformitate cu dispozițiile directivei menționate.

11. Potrivit articolului 2 alineatul (3) din Regulamentul nr. 615/98, în cazul în care medicul veterinar de la punctul de ieșire consideră că sunt îndeplinite în mod corespunzător condițiile menționate la alineatul (2) al acestui articol 2, el certifică acest lucru prin mențiunea „Controalele menționate la articolul 2 din Regulamentul nr. 615/98 satisfăcătoare” și prin aplicarea ștampilei și a semnăturii sale pe documentul care dovedește ieșirea de pe teritoriul vamal al Comunității la rubrica J din exemplarul de control T5 sau în locul cel mai potrivit pe documentul național.

12. În temeiul articolului 5 alineatul (2) din acest regulament, cererea de plată a restituirilor la export trebuie completată cu dovada că dispozițiile articolului 1 din acest regulament au fost respectate. Această dovadă se efectuează prin prezentarea documentului care dovedește ieșirea animalelor de pe teritoriul vamal al Comunității, care conține certificarea acordată la punctul de ieșire de medicul veterinar oficial și, dacă este cazul, prin prezentarea raportului de control care conține constatările efectuate la sosirea animalelor de către autoritatea de control a țării terțe de destinație finală.

13. Pe de altă parte, articolul 5 alineatul (3) din Regulamentul nr. 615/98 prevede că restituirea la export nu se plătește pentru animalele moarte în cursul transportului sau pentru animalele pentru care autoritatea competentă apreciază că Directiva 91/628 privind protecția animalelor în cursul transportului nu a fost respectată, având în vedere documentele prevăzute la alineatul (2) al

7 — JO L 340, p. 17, Ediție specială, 03/vol. 10, p. 182.
8 — JO L 148, p. 52, Ediție specială, 03/vol. 17, p. 120, denumită în continuare „Directiva 91/628”.

articolului 5 menționat, rapoartele de control prevăzute la articolul 4 din acest regulament și/sau orice alt element de care dispune referitor la respectarea dispozițiilor prevăzute la articolul 1 din acest regulament.

14. Trebuie să se precizeze de asemenea că, astfel cum arată cel de al șaselea considerent al regulamentului menționat, acesta conține o prevedere explicită privind garantarea recuperării restituirilor la export care se consideră ca sunt plătite nejustificat având în vedere cerințele care se aplică în legătură cu bunăstarea animalelor.

15. Articolul 5 alineatul (7) din regulamentul menționat prevede astfel că, în cazul în care, după plata restituirii, se stabilește că legislația comunitară privind protecția animalelor în cursul transportului nu a fost respectată, partea corespunzătoare din restituire este considerată plătită nejustificat și este recuperată în conformitate cu dispozițiile articolului 11 alineatele (3)-(6) din Regulamentul (CEE) nr. 3665/87 al Comisiei din 27 noiembrie 1987 de stabilire a normelor comune de aplicare a sistemului de restituiri la export pentru produsele agricole [9], înlocuit prin articolul 52 din Regulamentul (CE) nr. 800/1999 al Comisiei din 15 aprilie 1999, care are același obiect [10].

9 — JO L 351, p. 1.
10 — JO L 102, p. 11, Ediție specială, 03/vol. 27, p. 187.

3. Directiva 91/628

16. Potrivit articolului 3 alineatul (1) litera (a) a prima liniuță din Directiva 91/628, statele membre se asigură că spațiul (densitatea de încărcare) de care dispun animalele respectă cel puțin cifrele prevăzute în capitolul VI din anexă pentru animalele și mijloacele de transport menționate la capitolul respectiv.

17. Capitolul VI punctul 47 secțiunea B din această anexă se referă la densitățile de încărcare care se aplică animalelor din specia bovină. Pentru fiecare tip de transport și în funcție de greutatea animalului este prevăzută o suprafață exprimată în metri pătrați pe animal.

18. În plus, conform articolului 5 secțiunea A punctul 1 litera (a) (ii) din Directiva 91/628, statele membre se asigură că orice transportator a făcut obiectul unei autorizări valabile pentru orice transporturi de animale vertebrate efectuat în Comunitate, acordată de autoritatea competentă din statul membru în care își are sediul sau, în cazul unei întreprinderi cu sediul într-o țară terță, de către autoritatea competentă dintr-un stat membru al Uniunii Europene, cu condiția existenței unui angajament scris al responsabilului întreprinderii de transport privind respectarea cerințelor în materie de legislație veterinară comunitară în vigoare.

19. În plus, articolul 5 secțiunea A punctul 1 litera (c) din aceeași directivă impune statelor membre să se asigure că orice transportator utilizează pentru transportul de animale mijloace de transport apte să asigure respectarea cerințelor comunitare în ceea ce privește bunăstarea animalelor în timpul transportului.

B — *Dreptul național*

20. Articolul 8:69 din Legea generală privind procedurile jurisdicționale administrative (Algemene Wet Bestuursrecht) prevede:

„1. Instanța sesizată se pronunță întemeindu-se pe acțiune, pe înscrisurile prezentate, pe cercetarea judecătorească prealabilă și pe examinarea cauzei în cursul ședinței.

2. Instanța completează din oficiu motivele de drept.

3. Instanța poate completa din oficiu faptele."

21. Această dispoziție este aplicabilă procedurilor din fața College van Beroep voor het bedrijfsleven în temeiul articolului 19 alineatul (1) din Legea privind contenciosul administrativ în materie economică (Wet bestuursrechtspraak bedrijfsorganisatie).

II — Acțiunea principală și întrebările preliminare

22. Din decizia de trimitere reiese că fiecare dintre reclamantele din acțiunea principală a declarat, la 25 ianuarie 2000, exportul a 300 de juninci gestante către Maroc și a solicitat plata unei restituiri la export, în conformitate cu Regulamentul nr. 800/1999.

23. Cele 600 de juninci gestante, împreună cu 40 de juninci gestante care aparțineau unei alte întreprinderi, au fost îmbarcate în aceeași zi la Moerdijk (Țările de Jos) pe o navă aflată sub pavilion irlandez, M/S Irish Rose (denumită în continuare „nava"), în vederea transportului lor către Casablanca (Maroc).

24. Medicul veterinar oficial care a controlat nava la punctul de ieșire a certificat această navă atestând pe exemplarul de control T5 că erau îndeplinite condițiile prevăzute la articolul 2 din Regulamentul nr. 615/98.

25. Respectiva navă aflată sub pavilion irlandez dispune de o autorizație pentru o suprafață de 986 m^2, acordată de autoritatea competentă din Irlanda.

26. Cu ocazia unui control efectuat în conformitate cu Regulamentul (CEE) nr. 4045/89 al Consiliului din 21 decembrie 1989 privind controalele efectuate de statele membre cu privire la operațiunile care fac parte din sistemul de finanțare prin Fondul european de orientare și garantare agricolă, secțiunea „Garantare", și de abrogare a Directivei 77/435/CEE [11], a fost găsit un document în dosarele administrative aparținând reclamantelor din acțiunea principală, din care rezulta că a fost depășită cu 111 bovine capacitatea navei de transport de animale vii.

27. O investigație mai aprofundată efectuată de serviciul general de inspecție (AID) a arătat că medicul veterinar oficial nu controlase dacă standardele privind densitatea de încărcare care figurează în capitolul VI din anexa la Directiva 91/628 fuseseră respectate. Mai mult, pe baza unei declarații a persoanei care a însoțit animalele în cursul transportului către Maroc, serviciul general de inspecție a concluzionat că nu fuseseră respectate condițiile de bunăstare a bovinelor în cursul transportului respectiv, astfel cum sunt prevăzute de această directivă, și că se produsese o supraîncărcare evidentă a navei.

11 — JO L 388, p. 18, Ediție specială, 03/vol. 7, p. 196. Regulament astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CE) nr. 2154/2002 al Consiliului din 28 noiembrie 2002 (JO L 328, p. 4, Ediție specială, 03/vol. 45, p. 203, denumit în continuare „Regulamentul nr. 4045/89").

28. Prin deciziile din 26 martie 2004, Productschap a retras restituirea la export acordată reclamantelor din acțiunea principală și a solicitat rambursarea sumelor în cauză, majorate cu 10 %. Acesta a stabilit de asemenea dobânzile legale datorate.

29. Prin scrisorile din 13 aprilie 2004, acestea din urmă au introdus fiecare o reclamație împotriva acestor decizii.

30. După ascultarea reclamantelor din acțiunea principală la 6 mai 2004, Productschap a adoptat la 2 și la 25 august 2005 deciziile care fac obiectul acțiunii principale.

31. Prin aceste decizii, Productschap a menținut retragerea și rambursarea restituirii la export, dar a diminuat valoarea sumelor de rambursat. Considerând că numai numărul de bovine care depășea numărul permis pentru cei 986 m^2 autorizați fuseseră transportate cu încălcarea standardelor stabilite de Directiva

91/628, printre care și cele privind densitatea de încărcare, Productschap a apreciat că restituirea trebuia retrasă și rambursată în ceea ce privește partea încărcăturii pentru care nu se respectase bunăstarea animalelor.

32. S-a plecat astfel de la constatarea că, în conformitate cu capitolul VI punctul 47 secțiunea B din anexa la Directiva 91/628, trebuie să se pună la dispoziția fiecărui animal o suprafață de cel puțin 1,70775 m^2. Pentru a calcula numărul de animale transportate cu încălcarea acestui standard de încărcare, Productschap a împărțit suprafața autorizată a navei, și anume 986 m^2, la suprafața prevăzută pentru fiecare animal. Acesta a concluzionat că numărul maxim de animale care pot fi transportate pe această navă era de 577,36 animale și că nava menționată avea, așadar, o supraîncărcare de 62 de animale.

33. În continuare, Productschap a calculat partea din restituire care trebuia recuperată, pe baza numărului de animale transportate în plus, proporțional cu participarea reclamantelor din acțiunea principală în cadrul întregului transport. Potrivit acestui calcul, s-a solicitat fiecăreia dintre ele să ramburseze restituirea pentru 29 de animale. În plus, în temeiul articolului 5 alineatul (7) din Regulamentul nr. 615/98 coroborat cu articolul 5 alineatul (4) din același regulament, suma de rambursat a fost mărită cu o sumă identică.

34. Reclamantele din acțiunea principală au introdus o acțiune la instanța de trimitere împotriva acestor decizii. În susținerea acțiunilor, acestea au invocat mai multe motive care constau, în esență, pe de o parte, în invocarea caracterului probant al certificării efectuate de medicul veterinar oficial și, pe de altă parte, în susținerea potrivit căreia condiția ce rezultă din legislația irlandeză, conform căreia nava nu putea transporta animale decât pe o suprafață de 986 m^2, nu era aplicabilă unui transport efectuat din Țările de Jos către Maroc.

35. Având îndoieli cu privire la interpretarea dreptului comunitar, instanța de trimitere a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) a) Un organ administrativ este abilitat să decidă, prin derogare de la certificarea medicului veterinar oficial prevăzută la articolul 2 alineatul (2) din Regulamentul nr. 615/98, că transportul de animale la care se referă respectiva certificare nu este conform cerințelor care rezultă din Directiva 91/628?

b) În cazul în care se răspunde în mod afirmativ la prima întrebare litera (a):

Exercitarea de către organul administrativ respectiv a acestei competențe având ca temei dreptul comunitar este supusă anumitor restricții și, în caz afirmativ, care sunt acestea?

2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare:

În cadrul aprecierii existenței dreptului la restituire, de exemplu în cazurile prevăzute de Regulamentul nr. 800/1999, un organ administrativ al unui stat membru trebuie să stabilească dacă un transport de animale vii respectă prevederile comunitare referitoare la bunăstarea animală pe baza condițiilor în vigoare în statul membru respectiv sau pe baza condițiilor în vigoare în statul membru de pavilion al navei care transportă animalele vii, cu alte cuvinte statul care a eliberat o autorizație pentru această navă?

3) Dreptul comunitar impune examinarea din oficiu a motivelor întemeiate pe Regulamentele nr. 1254/1999 și 800/1999, cu alte cuvinte a motivelor care depășesc cadrul litigiului, astfel cum este acesta supus instanței naționale?

4) Noțiunea «în conformitate cu dispozițiile stabilite de legislația comunitară cu privire la bunăstarea animalelor» prevăzută la articolul 33 alineatul (9) din Regulamentul nr. 1254/1999 trebuie înțeleasă în sensul că, dacă se dovedește că o navă care transportă animale vii este încărcată astfel încât depășește sarcina autorizată în materie pentru această navă în temeiul prevederilor privind bunăstarea animală, dispozițiile comunitare sunt încălcate numai în privința numărului de animale care depășește sarcina autorizată sau trebuie să se concluzioneze în sensul nerespectării dispozițiilor respective în privința tuturor animalelor vii transportate?

5) Aplicarea efectivă a dreptului comunitar implică înlăturarea, prin intermediul controlului din oficiu în lumina dispozițiilor dreptului comunitar, a principiului, consacrat în dreptul olandez al procedurii administrative, potrivit căruia persoana care introduce o acțiune nu se poate afla într-o poziție mai defavorabilă decât cea în care s-ar afla în lipsa acțiunii?"

III — Analiză

36. Subliniem de la început că, în opinia noastră, două seturi de dispoziții ocupă o poziție centrală în prezenta procedură preliminară.

37. Este vorba, pe de o parte, despre articolul 33 alineatul (9) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1254/1999 și de articolul 1 din Regulamentul nr. 615/98, în temeiul cărora plata restituirilor la export depinde de respectarea legislației comunitare privind bunăstarea animalelor și, în special, privind protecția animalelor în cursul transportului. Aceste dispoziții prevăd astfel o condiție de acordare a restituirilor la exportul de animale vii [12].

38. Pe de altă parte, articolul 5 alineatul (7) din Regulamentul nr. 615/98 este de asemenea în centrul prezentei proceduri. Această dispoziție urmărește, într-adevăr, astfel cum arată și cel de al șaselea considerent al acestui regulament să garanteze acoperirea restituirilor la export care se consideră plătite nejustificat, în conformitate cu cerințele aplicabile cu privire la bunăstarea animalelor. Aceasta constituie astfel baza legală pentru deciziile adoptate de autoritățile naționale competente de a cere beneficiarilor rambursarea restituirii la export pe care au încasat-o nejustificat, atunci când se stabilește, după plata acestora din urmă, că legislația comunitară privind protecția animalelor în cursul transportului nu a fost respectată.

39. Productschap a adoptat deciziile care fac obiectul acțiunii principale în temeiul articolului 5 alineatul (7) din Regulamentul nr. 615/98 și ținând seama de condiția prevăzută la articolul 33 alineatul (9) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1254/1999 și la articolul 1 din Regulamentul nr. 615/98. Întrebările adresate de instanța de trimitere trebuie înțelese, așadar, în opinia noastră, în sensul că au în vedere, în principal, interpretarea acestor dispoziții. În funcție de interpretarea pe care Curtea o va da acestor dispoziții, instanța națională va fi în măsură să stabilească dacă deciziile contestate sunt sau nu sunt conforme cu dreptul comunitar.

A — *Cu privire la prima întrebare*

40. Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere dorește să afle, în esență, dacă articolul 33 alineatul (9) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1254/1999, precum și articolul 1 și articolul 5 alineatul (7) din Regulamentul nr. 615/98 trebuie interpretate în sensul că autoritatea națională competentă în materia restituirilor la export este abilitată să decidă că un transport de animale nu a fost efectuat în conformitate cu dispozițiile Directivei 91/628, chiar dacă medicul veterinar oficial certificase în prealabil, în temeiul articolului 2

12 — A se vedea în acest sens Hotărârea din 17 ianuarie 2008, Viamex Agrar Handel și ZVK (C-37/06 și C-58/06, Rep., p. I-69, punctul 37), și Hotărârea din 13 martie 2008, Viamex Agrar Handel (C-96/06, Rep., p. I-1413, punctul 46).

alineatul (3) din Regulamentul nr. 615/98, că acest transport era conform cu dispoziţiile Directivei 91/628. În cazul unui răspuns afirmativ, această instanţă solicită de asemenea Curţii să precizeze limitele acestei competenţe.

41. Asemenea guvernelor olandez şi elen şi Comisiei Comunităţilor Europene, considerăm că prima parte a acestei întrebări trebuie să primească un răspuns afirmativ pentru următoarele motive.

42. Trebuie să se amintească mai întâi că, atât în temeiul articolului 33 alineatul (9) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1254/1999, cât şi în temeiul articolului 1 din Regulamentul nr. 615/98, respectarea dispoziţiilor comunitare cu privire la bunăstarea animalelor vii din specia bovină în cursul transportului şi în special a celor cuprinse în Directiva 91/628 constituie o condiţie pentru acordarea restituirilor la exportul de animale vii.

43. Conform articolului 5 alineatul (2) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 615/98, certificarea acordată de medicul veterinar oficial la punctul de ieşire a animalelor de pe teritoriul vamal al Comunităţii constituie, dacă este cazul, împreună cu raportul de control care cuprinde constatările efectuate la sosirea animalelor de către autoritatea de control din ţara terţă de destinaţie finală, dovada respectării acestei condiţii de acordare, respectiva certificare trebuind, pe această bază, să completeze cererea de plată a restituirii la export.

44. Deşi prezentarea acestei dovezi este necesară pentru a obţine o astfel de plată, aceasta nu reprezintă, cu toate acestea, o garanţie absolută a unui drept de plată, astfel cum rezultă în mod explicit din modul de redactare a aceluiaşi articol 5 alineatul (3) din Regulamentul nr. 615/98. Într-adevăr, amintim că potrivit acestei dispoziţii restituirea la export nu se plăteşte pentru animalele pentru care autoritatea competentă apreciază – având în vedere documentele menţionate la alineatul (2) al articolului 5, rapoartele de control menţionate la articolul 4 din acest regulament *şi/sau orice alt element de care dispune referitor la respectarea dispoziţiilor menţionate la articolul 1 din acelaşi regulament* – că Directiva 91/628 privind protecţia animalelor în cursul transportului nu a fost respectată.

45. Dispoziţia menţionată conferă organismelor care efectuează plata, într-o manieră foarte extinsă, capacitatea de a se baza pe orice

element care are incidență asupra bunăstării animalelor [13] și care poate demonstra că Directiva 91/628 nu a fost respectată, pentru a justifica un refuz de a plăti restituirea la export solicitată. Certificarea acordată de medicul veterinar oficial la punctul de ieșire a animalelor de pe teritoriul vamal al Comunității are, așadar, în mod necesar, un caracter relativ în sensul că poate fi contrazisă de alte elemente de probă înainte de a se efectua plata.

46. Curtea a confirmat și a clarificat recent această analiză în Hotărârea Viamex Agrar Handel, citată anterior. Curtea a considerat în special că prezentarea de către exportator a documentelor menționate la articolul 2 alineatul (3) și, respectiv, la articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 615/98 „nu constituie o dovadă irefutabilă privind respectarea articolului 1 din acest regulament, nici a Directivei 91/628. Într-adevăr, această dovadă apare ca fiind suficientă numai în măsura în care autoritatea competentă nu dispune de elemente pe baza cărora poate considera că directiva menționată nu a fost respectată” [14]. Curtea a dedus din aceasta că „în pofida documentelor prezentate de exportator conform articolului 5 alineatul (2) din Regulamentul nr. 615/98, autoritatea competentă poate aprecia că Directiva 91/628 nu a fost respectată, în temeiul articolului 5 alineatul (3) din regulamentul menționat” [15].

47. În aceeași hotărâre, Curtea a precizat de asemenea că „articolul 5 alineatul (3) din Regulamentul nr. 615/98 nu poate fi interpretat în sensul că permite autorității competente să repună în discuție în mod arbitrar elementele de probă anexate de exportator la cererea de restituire la export” [16]. De aceea Curtea a procedat la o încadrare a marjei de apreciere de care dispune autoritatea competentă în ceea ce privește natura și forța probantă a elementelor care pot fi luate în considerare.

48. Astfel, conform Curții, în legătură cu natura acestor elemente, „autoritatea competentă poate aprecia că Directiva 91/628 nu a fost respectată numai având în vedere documentele referitoare la sănătatea animalelor, menționate la articolul 5 alineatul (2) din Regulamentul nr. 615/98, rapoartele de control menționate la articolul 4 din acest regulament și/sau orice alt element având incidență asupra bunăstării animalelor de care dispune cu privire la respectarea dispozițiilor menționate la articolul 1 din regulamentul respectiv” [17].

13 — A se vedea în această privință Hotărârea Viamex Agrar Handel și ZVK, citată anterior (punctul 41).
14 — Punctul 34.
15 — Punctul 44.
16 — Punctul 38.
17 — Punctul 39 și jurisprudența citată.

49. Pe de altă parte, cu privire la forța probantă a elementelor care pot fi luate în considerare, Curtea apreciază că „în temeiul articolului 5 alineatul (3) din Regulamentul nr. 615/98, autorității competente îi revine sarcina de a se întemeia pe elemente obiective și concrete referitoare la bunăstarea animalelor, care sunt de natură să stabilească faptul că documentele anexate de exportator la cererea de restituire la export nu permit să se dovedească respectarea dispozițiilor Directivei 91/628 în timpul transportului, iar exportatorului îi revine sarcina să demonstreze, dacă este cazul, de ce nu sunt relevante elementele de probă invocate de autoritatea competentă pentru a stabili nerespectarea Regulamentului nr. 615/98 și a Directivei 91/628” [18]. Autoritatea competentă este de asemenea „obligată să își motiveze decizia arătând rațiunile pentru care a considerat că dovezile prezentate de exportator nu permit să se concluzioneze că au fost respectate dispozițiile Directivei 91/628” [19].

50. În sfârșit, marja de apreciere a autorității competente referitoare la existența și la temeinicia unui drept privind plata restituirii la export rămâne mare, cu condiția ca această autoritate să se întemeieze pe elemente obiective care au incidență asupra bunăstării animalelor și să își motiveze suficient decizia de a nu plăti această restituire.

18 — Punctul 41 și jurisprudența citată.
19 — Punctul 42.

51. Același raționament se aplică, în opinia noastră, atunci când autoritatea competentă dispune de elemente care dovedesc faptul că Directiva 91/628 nu a fost respectată nu numai anterior plății restituirii la export, ci și după plata acesteia.

52. A afirma contrariul ar însemna ca articolul 5 alineatul (7) din Regulamentul nr. 615/98 să fie lipsit de efect util. Astfel cum am arătat anterior, acest articol constituie, într-adevăr, temeiul juridic al cererilor de rambursare a restituirilor la export plătite în mod nejustificat atunci când se stabilește, după plata acestora, că legislația comunitară privind protecția animalelor în cursul transportului nu a fost respectată. Toate elementele obiective care au incidență asupra bunăstării animalelor care au fost obținute cu ocazia controalelor *a posteriori* pot, în opinia noastră, să contribuie la motivarea aprecierii unui organism care efectuează plata cu privire la caracterul nejustificat al unei restituiri la export acordate inițial.

53. Adăugăm că o interpretare care i-ar conferi o valoare probantă incontestabilă certificării acordate de medicul veterinar oficial ar fi incompatibilă cu existența însăși a controalelor *a posteriori* astfel cum sunt acestea organizate prin Regulamentul

nr. 4045/89 și ar afecta eficiența unor astfel de controale.

54. Potrivit articolului 1 alineatul (1), acest regulament are ca obiect organizarea controlului realității și al corectitudinii operațiunilor care fac parte, direct sau indirect, din sistemul de finanțare al FEOGA (Fondul european de orientare și garantare agricolă), secțiunea Garantare, pe baza documentelor comerciale ale beneficiarilor de ajutoare. Asemenea documente care sunt definite pe larg la articolul 1 alineatul (2) din același regulament [20] pot, astfel cum este situația în acțiunea principală, să contrazică certificarea medicului veterinar oficial și să conducă la rambursarea restituirii la export care s-a dovedit ulterior că a fost plătită nejustificat.

conformitate cu dispozițiile Directivei 91/628, chiar dacă medicul veterinar oficial certificase în prealabil, în temeiul articolului 2 alineatul (3) din Regulamentul nr. 615/98, că acest transport era conform cu dispozițiile Directivei 91/628. Pentru a ajunge la această concluzie autoritatea națională competentă trebuie să se întemeieze pe elemente obiective care au incidență asupra bunăstării animalelor care sunt de natură să repună în discuție documentele prezentate de exportator și trebuie să motiveze suficient decizia sa de a solicita rambursarea restituirii la export.

B — *Cu privire la a doua întrebare*

55. De aceea considerăm că trebuie să se răspundă instanței de trimitere că articolul 33 alineatul (9) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1254/1999, precum și articolul 1 și articolul 5 alineatul (7) din Regulamentul nr. 615/98 trebuie interpretate în sensul că autoritatea națională competentă în materia restituirilor la export este abilitată să decidă că un transport de animale nu a fost efectuat în

56. Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită Curții, în esență, să se pronunțe dacă articolul 33 alineatul (9) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1254/1999, precum și articolul 1 și articolul 5 alineatul (7) din Regulamentul nr. 615/98 trebuie interpretate în sensul că autoritatea competentă a statului membru de export trebuie, pentru a aprecia dacă nu au fost respectate dispozițiile comunitare referitoare la bunăstarea animalelor în cursul transportului, să ia în considerare normele în vigoare în acest stat membru sau cele în vigoare în statul membru de pavilion al navei care a transportat animalele.

20 — Potrivit acestei dispoziții, documentele comerciale sunt definite ca „totalitatea registrelor contabile, registrelor, notelor și documentelor justificative, contabilitatea, dosarele de producție și de calitate și corespondența referitoare la activitatea profesională a întreprinderii, precum și datele comerciale, sub orice formă, inclusiv sub formă informatică, în măsura în care aceste documente sau date se află în legătură directă sau indirectă cu operațiunile menționate la alineatul 1”.

57. Pentru a sesiza corect originea şi sensul acestei întrebări amintim că, în susţinerea acţiunilor în faţa instanţei de trimitere, reclamantele din acţiunea principală arată că, în speţă, condiţia rezultată din legislaţia irlandeză conform căreia nava nu putea să transporte animale decât pe o suprafaţă de 986 m^2 nu se aplică în cazul unui transport efectuat din Ţările de Jos către Maroc. Aceste părţi par astfel să considere că, în împrejurări precum cele din acţiunea principală, numai normele mai puţin severe în vigoare în Ţările de Jos erau relevante pentru a stabili suprafaţa disponibilă a navei pentru transportul de animale.

58. În măsura în care această suprafaţă serveşte drept referinţă pentru a verifica respectarea cerinţelor comunitare privind densitatea de încărcare prevăzute în capitolul VI punctul 47 secţiunea B din anexa la Directiva 91/628, este important să se stabilească dacă, în ipoteza unui transport de animale din Ţările de Jos efectuat cu o navă sub pavilion irlandez, luarea în considerare de către autoritatea competentă a statului membru exportator a unei autorizaţii acordate în temeiul normelor irlandeze care permit să se stabilească suprafaţa disponibilă a unei nave pentru transportul de animale este conformă cu dreptul comunitar.

59. Considerăm că într-adevăr aceasta este situaţia.

60. Mai întâi amintim că, în temeiul articolului 5 secţiunea A punctul 1 litera (a) (ii) din Directiva 91/628, statele membre trebuie să se asigure că orice transportator a făcut obiectul unei autorizări valabile pentru orice transport de animale vertebrate efectuat în cadrul Comunităţii, acordată de autoritatea competentă din statul membru în care îşi are sediul.

61. În ceea ce priveşte în special mijloacele de transport, articolul 5 secţiunea A punctul 1 litera (c) din această directivă le impune statelor membre, la modul general, să se asigure că orice transportator utilizează pentru transportul de animale mijloace de transport apte să asigure respectarea cerinţelor comunitare în ceea ce priveşte bunăstarea animalelor în timpul transportului.

62. Pentru a controla respectarea acestei obligaţii în contextul regimului restituirilor la export, articolul 2 alineatul (2) din Regulamentul nr. 615/98 prevede în special că un medic veterinar oficial de la punctul de ieşire a animalelor trebuie să verifice şi să certifice că mijlocul de transport prin intermediul căruia animalele vor părăsi teritoriul vamal al Comunităţii este conform cu dispoziţiile Directivei 91/628.

63. În continuare trebuie să se arate că, pentru a garanta aplicarea uniformă a condiţiilor de acordare a restituirilor la export,

legiuitorul comunitar a condiționat plata acestora de respectarea dispozițiilor comunitare privind bunăstarea animalelor în cursul transportului și nu de respectarea normelor naționale care pot fi diferite de la un stat membru la altul.

64. În special, în ceea ce privește acțiunea principală, dreptul la restituirea la export este condiționat de respectarea cerințelor comunitare privind densitatea de încărcare, prevăzute în capitolul VI punctul 47 secțiunea B din anexa la Directiva 91/628. Amintim că aceste cerințe sunt stabilite pentru fiecare tip de transport și în funcție de greutatea animalului sub forma unei suprafețe în metri pătrați pe animal.

65. Pentru a verifica în mod concret respectarea cerințelor menționate este necesar să se ia ca bază suprafața navei care este aptă să fie destinată transportului de animale. Or, Directiva 91/628 nu cuprinde norme care să permită să se calculeze cu precizie o astfel de suprafață. În consecință este de competența statelor membre să stabilească normele care să permită să se determine suprafața disponibilă pe o navă pentru transportul animalelor. În conformitate cu aceste norme, autoritatea competentă din Irlanda a eliberat navei în cauză în acțiunea principală o autorizație pentru o suprafață de 986 m^2.

66. În măsura în care o navă care a făcut obiectul unei autorizări în statul membru al cărei pavilion îl arborează, precum în acțiunea principală, de a transporta animale din alt stat membru, trebuie ca acest din urmă stat să recunoască această autorizare. Într-adevăr, într-o astfel de situație, numai aplicarea principiului recunoașterii reciproce împiedică, în cazul aceleiași nave, ca suprafața disponibilă pentru transportul de animale, care trebuie luată în considerare pentru a verifica respectarea cerințelor comunitare privind densitatea de încărcare, să difere în funcție de statul membru de plecare. O astfel de punere în aplicare a principiului recunoașterii reciproce poate astfel garanta ca pentru un transport de animale pe aceeași navă, dreptul la restituirea la export să fie stabilit în mod uniform, indiferent care este statul membru de plecare.

67. Propunem Curții, în consecință, să se pronunțe că articolul 33 alineatul (9) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1254/1999, precum și articolul 1 și articolul 5 alineatul (7) din Regulamentul nr. 615/98 trebuie interpretate în sensul că autoritatea competentă a statului membru exportator trebuie, pentru a stabili că cerințele comunitare privind densitatea de încărcare prevăzute în capitolul VI punctul 47 secțiunea B din anexa la Directiva 91/628 nu au fost respectate, să ia în considerare normele în vigoare în statul

membru de pavilion al navei care a transportat animalele, care permit stabilirea suprafeței disponibile a acestei nave pentru transportul de animale, recunoscând autorizația care i-a fost eliberată acestei nave de autoritatea competentă a acestui din urmă stat.

68. Înainte de a analiza a treia întrebare care, împreună cu a cincea întrebare, prezintă un interes special față de problematica referitoare la aplicarea din oficiu a dreptului comunitar, considerăm necesar să se răspundă la a patra întrebare.

C — *Cu privire la a patra întrebare*

69. Din răspunsurile pe care le sugerăm Curții la primele două întrebări rezultă că, în opinia noastră, în deciziile sale care fac obiectul acțiunii principale, Productschap a ținut cont în mod întemeiat de elemente obiective ce au rezultat din controalele *a posteriori,* care contrazic certificarea medicului veterinar oficial și care dovedesc existența unei supraîncărcări evidente a navei față de cerințele comunitare privind densitatea de încărcare. De asemenea, acesta a luat în mod corect ca referință suprafața agreată de 986 m^2 pentru a verifica în mod concret respectarea acestor cerințe.

70. Amintim că, contrar primelor sale decizii din 26 martie 2004 prin care Productschap le solicita reclamantelor din acțiunea principală să ramburseze suma totală a restituirii la export care le fusese acordată, acesta a decis în final, ca urmare a obiecțiilor acestora din urmă, să diminueze suma rambursării solicitate. Într-adevăr Productshap a considerat că numai bovinele care depășeau numărul permis pentru cei 986 m^2 autorizați fuseseră transportate cu încălcarea normelor stabilite în Directiva 91/628 și, în consecință, acesta a cerut fiecăreia dintre reclamantele din acțiunea principală să ramburseze restituirea la export numai pentru 29 de animale.

71. În decizia sa de trimitere, College van Beroep voor het bedrijfsleven își exprimă îndoiala cu privire la modul în care au fost stabilite astfel drepturile la restituire ale reclamantelor din acțiunea principală. Potrivit acestuia, ar fi trebuit mai degrabă să se considere că supraîncărcarea constatată a condus la încălcarea normelor privind bunăstarea tuturor animalelor transportate, în măsura în care această supraîncărcare a afectat cele 640 de juninci gestante și nu numai pe cele 62 la care se referă

Productschap în deciziile atacate. Instanța de trimitere apreciază în consecință că întreaga restituire plătită ar fi trebuit să facă obiectul unei cereri de rambursare.

72. De aceea College van Beroep voor het bedrijfsleven solicită Curții, în esență, să se pronunțe dacă articolul 33 alineatul (9) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1254/1999, precum și articolul 1 și articolul 5 alineatul (7) din Regulamentul nr. 615/98 trebuie interpretate în sensul că, atunci când se stabilește că cerințele comunitare privind densitatea de încărcare prevăzute în capitolul VI punctul 47 secțiunea B din anexa la Directiva 91/628 nu au fost respectate, trebuie să se considere că restituirea la export a fost plătită nejustificat pentru totalitatea animalelor transportate sau numai pentru numărul de animale în plus.

73. Apreciem că, în situația în care s-au încălcat aceste cerințe, restituirea la export trebuie considerată în principiu ca fiind plătită nejustificat pentru toate animalele transportate.

74. Astfel cum arată în mod corect guvernele elen și maghiar, precum și Comisia, dacă totalitatea suprafeței disponibile pe navă pentru transportul de animale împărțită la numărul de animale transportate efectiv nu este conformă cu suprafața pe animal prevăzută în capitolul VI punctul 47 secțiunea B din anexa la Directiva 91/628, pare logic să se concluzioneze că normele comunitare privind densitatea de încărcare nu au fost respectate pentru niciunul dintre animalele transportate. Într-adevăr, într-o astfel de situație, spațiul disponibil pentru fiecare animal se diminuează având în vedere că numărul de animale aflate la bordul navei este superior numărului autorizat în temeiul acestor norme. În special, astfel cum arată guvernul elen, supraîncărcarea unei nave antrenează o limitare a mișcărilor fizice ale animalelor, reducerea spațiului necesar pentru confortul acestora, o creștere a riscului ca aceste animale să se rănească, precum și condiții de transport greu de suportat pentru toate animalele transportate, iar nu numai pentru animalele în plus.

75. Într-o astfel de situație, precum de altfel și în situația în care s-ar fi constatat, de exemplu, o încălcare a cerințelor comunitare privind durata perioadelor de călătorie și de odihnă, apreciem că „partea corespunzătoare din restituire” care, în sensul articolului 5 alineatul (7) din Regulamentul nr. 615/98, se consideră plătită nejustificat și trebuie să se recupereze este constituită, în principiu, din suma totală a restituirii la export plătită inițial.

76. Cu toate acestea, astfel cum remarcă în mod pertinent guvernele olandez și maghiar, o astfel de soluție ar trebui ajustată dacă s-ar dovedi că, prin modul în care a fost amenajată nava, unele animale au beneficiat în cursul transportului de o suprafață conformă cu cerințele capitolului VI punctul 47 secțiunea B din anexa la Directiva 91/628. De exemplu, aceasta ar fi situația dacă anumite animale au fost încărcate în compartimente ale navei care îndeplineau aceste cerințe.

77. Având în vedere aceste elemente, propunem, așadar, Curții să se pronunțe în sensul că articolul 33 alineatul (9) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1254/1999, precum și articolul 1 și articolul 5 alineatul (7) din Regulamentul nr. 615/98 trebuie interpretate în sensul că, atunci când se stabilește că cerințele comunitare privind densitatea de încărcare prevăzute în capitolul VI punctul 47 secțiunea B din anexa la Directiva 91/628 nu au fost respectate, trebuie, în principiu, să se considere că restituirea la export a fost plătită nejustificat pentru totalitatea animalelor transportate dacă beneficiarul nu dovedește că, pentru motive ce țin de amenajarea navei, anumite animale au beneficiat în cursul transportului de o suprafață conformă cu aceste cerințe.

78. Astfel cum am arătat anterior, din decizia de trimitere rezultă că College van Beroep voor het bedrijfsleven pare să considere, în lumina elementelor din dosar, că, în acțiunea principală, normele comunitare privind densitatea de încărcare nu au fost respectate pentru toate animalele transportate. Rezultă că autoritatea națională competentă ar fi trebuit, în opinia sa, să solicite reclamantelor din acțiunea principală rambursarea întregii sume a restituirii la export plătite inițial. Aceasta era de altfel poziția reținută inițial de această autoritate în primele sale decizii din 26 martie 2004.

79. Cu toate acestea, instanța de trimitere arată că are îndoieli cu privire la competența sa de a repune în discuție, pentru acest motiv, deciziile care fac obiectul acțiunii principale.

80. Aceasta subliniază, într-adevăr, că articolul 8:69 din Legea generală privind procedurile jurisdicționale administrative implică o analiză din partea instanței naționale a aspectelor în litigiu care îi sunt prezentate, ceea ce ar împiedica-o în principiu, să țină cont de argumente care depășesc limitele litigiului, astfel cum acesta a fost delimitat de părți. Pentru acest motiv, instanța de trimitere a adresat Curții cea de a treia întrebare privind aplicarea din oficiu a dreptului comunitar.

81. Instanța de trimitere explică în plus că se confruntă cu un alt obstacol prezent în legislația olandeză privind procedura jurisdicțională administrativă. Este vorba despre principiul interzicerii *reformatio in peius*. În temeiul acestui principiu, un reclamant nu se poate afla, ca urmare a unei acțiuni, într-o poziție mai puțin favorabilă decât cea în care s-ar afla dacă nu ar fi introdus această acțiune [21].

82. În această privință, instanța de trimitere constată respectivele consecințe care ar putea rezulta din constatarea că Productschap a limitat în mod eronat suma rambursării solicitate reclamantelor din acțiunea principală le-ar pune pe acestea într-o poziție mai defavorabilă decât cea în care se aflau când au formulat acțiunea împotriva deciziilor din 2 și din 25 august 2005. Într-adevăr, acestea ar pierde și partea din restituire pe care Productschap nu le-a cerut să o ramburseze în aceste decizii.

83. Instanța de trimitere dorește, în consecință, să afle dacă, în împrejurări precum cele din acțiunea principală, aplicarea efectivă a dreptului comunitar îi impune să înlăture o astfel de normă procedurală națională. Acesta este obiectul celei de a cincea întrebări.

84. În considerațiile care urmează vom analiza împreună întrebările a treia și a cincea.

D — *Cu privire la a treia și la a cincea întrebare*

85. Prin intermediul celei de a treia și al celei de a cincea întrebări, instanța de trimitere solicită Curții, în esență, să stabilească dacă dreptul comunitar impune instanței naționale, în împrejurări precum cele din acțiunea principală, să efectueze un control din oficiu al legalității unui act administrativ național în lumina motivelor întemeiate pe încălcarea articolului 33 alineatul (9) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1254/1999, precum și a articolului 1 și a articolului 5 alineatul (7) din Regulamentul nr. 615/98, chiar și atunci când un astfel de control are ca rezultat să plaseze reclamantul din acțiunea principală într-o poziție mai defavorabilă decât aceea în care s-ar fi aflat dacă nu ar fi introdus acțiunea.

21 — Această interzicere a *reformatio in peius* este prevăzută de asemenea, deși în mod implicit, la articolul 8:69 din Legea generală privind procedurile jurisdicționale administrative. O analiză a drepturilor statelor membre evidențiază că, precum în dreptul administrativ olandez, principiul interzicerii *reformatio in peius* este strâns legat de principiul potrivit căruia părțile dispun în mod liber de obiectul acțiunii sau „principiul disponibilității". Astfel, indiferent dacă este prevăzută în lege sau recunoscută de jurisprudență, interzicerea unei *reformatio in peius* rezultă din ideea conform căreia partea care exercită o cale de atac procedează astfel pentru a servi și pentru a proteja propriile interese, astfel cum sunt acestea formulate și definite în cererea prezentată instanței. Considerații mai generale sunt de asemenea prevăzute în diferite legislații. Aceste considerații au legătură în special cu securitatea juridică și în particular cu încrederea pe care o au justițiabilii în condițiile în care se face justiția, încredere care nu ar permite agravarea unei situații pe care utilizarea unei căi de atac tinde, dimpotrivă, să o amelioreze.

86. Guvernele olandez şi elen, precum şi Comisia apreciază că trebuie să se răspundă negativ la această întrebare. Guvernul maghiar exprimă, în ceea ce îl priveşte, o poziţie mai nuanţată, în măsura în care iniţial se declară pentru o examinare din oficiu a dispoziţiilor comunitare relevante de către instanţa de trimitere, dar consideră ulterior că aplicarea efectivă a dreptului comunitar nu implică înlăturarea, prin intermediul acestei examinări, a principiului consacrat în dreptul olandez privind procedura jurisdicţională administrativă, conform căruia persoana care a introdus o acţiune nu poate să se afle într-o poziţie mai defavorabilă decât cea în care s-ar afla în lipsa acţiunii.

87. Declarăm de la început că, în opinia noastră, Curtea ar trebui să răspundă afirmativ la această întrebare.

88. Am văzut că dispoziţia procedurală naţională care limitează întinderea controlului de legalitate care poate fi efectuat de instanţa de trimitere este reprezentată de articolul 8:69 din Legea generală privind procedurile jurisdicţionale administrative.

89. În măsura în care chiar această dispoziţie era în discuţie în cauza în care s-a pronunţat Hotărârea din 7 iunie 2007, van der Weerd şi alţii [22], şi în măsura în care această hotărâre conţine un rezumat al jurisprudenţei referitoare la aplicarea din oficiu a dreptului comunitar de către instanţa naţională, aceasta va constitui punctul de plecare al raţionamentului nostru. Vom începe, aşadar, prin a descrie contextul în care se înscrie hotărârea menţionată, iar apoi ce a statuat Curtea, înainte de a explica motivele pentru care considerăm că această hotărâre nu aduce o soluţie satisfăcătoare în prezenta cauză.

90. În cauza în care s-a pronunţat Hotărârea van der Weerd şi alţii, citată anterior, acţiunea principală îi avea ca părţi pe administratorii unor crescătorii de animale, pe de o parte, şi pe directorul Serviciului Naţional de Inspecţie pentru Animale de Fermă şi Carne, pe de altă parte, şi privea deciziile adoptate de acesta din urmă. Potrivit respectivelor decizii, toate animalele biongulate din crescătoriile lor trebuiau considerate suspecte de a fi fost contaminate cu febră aftoasă, pentru motivul că, întrucât fusese constatat în apropiere un caz de febră aftoasă, nu se putea exclude ca animalele prezente în acele crescătorii să fi fost contaminate cu această boală. În consecinţă, aceste animale trebuiau vaccinate şi apoi sacrificate.

91. În acţiunea introdusă la College van Beroep voor het bedrijfsleven, reclamantele din acţiunea principală doreau să conteste legalitatea acestor decizii. Printre motivele

22 — C-222/05-C-225/05, Rep., p. I-4233.

invocate în susținerea acțiunii nu figurau unele motive care fuseseră invocate, dimpotrivă, în cauze asemănătoare aflate pe rolul aceleiași instanțe [23]. Prin aceste motive se susținuse că directorul Serviciului Național de Inspecție pentru Animale de Fermă și Carne nu putea lua măsurile de combatere a febrei aftoase pe baza rezultatului examenelor efectuate de laboratorul ID-Lelystad BV, întrucât acesta din urmă nu fusese abilitat să le efectueze prin Directiva 85/511/CEE a Consiliului din 18 noiembrie 1985 de stabilire a măsurilor comunitare de combatere a febrei aftoase [24] și acesta nu ar fi putut întemeia măsurile de combatere a febrei aftoase numai pe conținutul faxului trimis de acest laborator.

92. În decizia de trimitere, College van Beroep voor het bedrijfsleven constată că astfel de motive ar putea influența și soluționarea litigiilor cu care este sesizat. Totuși, din moment ce aceste motive nu au fost invocate în fața sa, normele de procedură naționale ar împiedica luarea lor în considerare. Ar reieși din articolul 8:69 din Legea generală privind procedurile jurisdicționale administrative că instanța nu se pronunță decât asupra aspectelor litigiului care i-au fost deferite. Deși este adevărat că, în conformitate cu alineatul 2 al acestui articol, instanța completează din oficiu motivele de drept, ar trebui totuși să se deducă din această dispoziție că instanța efectuează o încadrare juridică a obiecțiilor formulate de reclamant împotriva actului administrativ contestat. Aprecierea pe care instanța trebuie să o facă din proprie inițiativă nu s-ar impune decât în cazul aplicării normelor de ordine publică, considerate conform dreptului olandez ca fiind cele referitoare la competențele organelor administrative și la competențele instanței însăși, precum și a dispozițiile în materie de admisibilitate.

93. Ținând cont de aceste elemente, College van Beroep voor het bedrijfsleven se dorește să afle dacă este obligată, din perspectiva dreptului comunitar, să țină cont de argumentele întemeiate pe acest drept care nu au fost invocate de reclamanții din acțiunea principală. În opinia sa, s-ar pune într-adevăr întrebarea dacă o dispoziție procedurală națională, care implică faptul că instanța nu poate aprecia motive care depășesc cadrul litigiului, nu ar face practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică comunitară.

94. Pentru a-i răspunde, Curtea este în mod tradițional de părere că „în lipsa unei reglementări comunitare în materie, revine ordinii juridice din fiecare stat membru atribuția de a desemna instanțele competente și de a stabili modalitățile procedurale aplicabile acțiunilor destinate să asigure protecția drepturilor pe care justițiabilii le au în temeiul dreptului comunitar, cu condiția ca, pe de o parte, aceste modalități să nu fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor acțiuni similare din

23 — În aceste cauze s-a pronunțat Hotărârea din 15 iunie 2006, Dokter și alții (C-28/05, Rec., p. I-5431).

24 — JO L 315, p. 11. Directivă astfel cum a fost modificată prin Directiva 90/423/CEE a Consiliului din 26 iunie 1990 (JO L 224, p. 13, Ediție specială, 03/vol. 8, p. 37, denumită în continuare „Directiva 85/511”).

dreptul intern (principiul echivalenței) și, pe de altă parte, să nu facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică comunitară (principiul efectivității)” [25].

95. Cu privire în primul rând la principiul echivalenței, Curtea a arătat că dispozițiile relevante ale Directivei 85/511 nu pot fi considerate ca fiind echivalente normelor naționale de ordine publică în sensul dreptului olandez. Curtea a dedus din aceasta că aplicarea principiului echivalenței nu implică faptul că instanța de trimitere este obligată să efectueze din oficiu un control al legalității actelor administrative avute în vedere în funcție de criterii întemeiate pe această directivă [26].

96. Curtea a subliniat de asemenea că „dacă aceste dispoziții ar fi ținut de politica de sănătate publică, ar fi fost invocate, în acțiunile principale, în special pentru a ține cont de interesele private ale justițiabililor care făcuseră obiectul unor măsuri de combatere a febrei aftoase” [27].

97. În al doilea rând, în ceea ce privește principiul efectivității, Curtea a amintit mai întâi că din jurisprudența sa reiese că „fiecare caz în care se pune întrebarea dacă o dispoziție procedurală națională face imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite particularilor de ordinea juridică comunitară trebuie analizat ținând cont de locul acestei dispoziții în ansamblul procedurii, de desfășurarea sa și de particularitățile sale, în fața diferitelor instanțe naționale. Din această perspectivă, trebuie să se țină cont, eventual, de principiile care stau la baza sistemului jurisdicțional național, precum protecția dreptului la apărare, principiul securității juridice și buna desfășurare a procedurii” [28].

98. Curtea a amintit în continuare ce a statuat în Hotărârea din 14 decembrie 1995, van Schijndel și van Veen [29].

99. În această hotărâre, Curtea a examinat compatibilitatea cu principiul efectivității a unui principiu din dreptul olandez conform căruia competența instanței de a invoca din oficiu motive, într-o procedură civilă națională, este limitată de obligația acesteia de a respecta obiectul litigiului astfel cum acesta a fost delimitat de părți și de a-și întemeia decizia pe faptele care i-au fost prezentate.

25 — Punctul 28 și jurisprudența citată.
26 — Punctele 29-31.
27 — Punctul 32.
28 — Punctul 33 și jurisprudența citată.
29 — C-430/93 și C-431/93, Rec., p. I-4705.

100. Curtea a arătat că această limitare a competenței instanței naționale este justificată de „principiul conform căruia inițiativa unui proces aparține părților și că, în consecință, instanța nu poate acționa din oficiu decât în cazuri excepționale, atunci când interesul public impune intervenția sa” [30]. Curtea a adăugat că „[a]cest principiu pune în aplicare concepții împărtășite de majoritatea statelor membre privind relațiile dintre stat și individ, protejează dreptul la apărare și asigură buna desfășurare a procedurii, în special protejând-o de întârzieri inerente aprecierii noilor motive” [31].

101. Curtea a concluzionat că „dreptul comunitar nu impune instanțelor naționale să invoce din oficiu un motiv întemeiat pe încălcarea dispozițiilor comunitare, atunci când examinarea acestui motiv le-ar obliga să renunțe la pasivitatea care le revine, depășind cadrul litigiului astfel cum acesta a fost delimitat de părți și întemeindu-se pe alte fapte și circumstanțe decât cele pe care și-a întemeiat cererea partea care are un interes în aplicarea respectivelor dispoziții” [32].

102. În cauza în care a fost pronunțată Hotărârea van der Weerd și alții, citată anterior, College van Beroep voor het bedrijfsleven pune accentul pe asemănarea în această privință a procedurii aflate pe rolul său cu procedura în discuție în Hotărârea van Schijndel și van Veen, citată anterior. Prin urmare, Curtea a aplicat raționamentul pe care l-a adoptat în această din urmă hotărâre.

103. Pentru a-și completa raționamentul, Curtea a explicat de asemenea de ce jurisprudența sa în mai multe hotărâri care conferea instanței naționale competența de a aplica din oficiu dreptul comunitar nu era relevantă în speță. Aceste precizări suplimentare prezintă interes întrucât arată că poziția Curții cu privire la acest aspect poate fi adaptată în funcție de contextul în care o dispoziție procedurală națională se va aplica.

104. Astfel, Curtea s-a referit mai întâi la jurisprudența rezultată ca urmare a Hotărârii din 14 decembrie 1995, Peterbroeck [33], cu privire la care Curtea arată că „este caracterizată prin circumstanțele proprii cauzei care au condus la privarea reclamantului din acțiunea principală de posibilitatea de a invoca în mod util incompatibilitatea unei dispoziții naționale cu dreptul comunitar” [34].

30 — Hotărârea van Schijndel și van Veen, citată anterior (punctul 21).

31 — *Idem*.

32 — *Ibidem* (punctul 22).

33 — C-312/93, Rec., p. I-4599. În această hotărâre Curtea a răspuns Curții de Apel din Bruxelles (Belgia) că „[d]reptul comunitar se opune aplicării unei norme de procedură națională care, în condiții precum cele ale procedurii în cauză în acțiunea principală, interzice instanței naționale, sesizată cu o cauză de competența sa, să analizeze din oficiu compatibilitatea unui act de drept intern cu o dispoziție comunitară, în cazul în care aceasta din urmă nu a fost invocată într-un anumit termen de justițiabil”.

34 — Hotărârea van der Weerd și alții, citată anterior (punctul 40).

105. În continuare, Curtea s-a referit la alt caz din jurisprudenţa sa care se justifică, în opinia Curţii, „prin necesitatea de a asigura consumatorului protecţia efectivă vizată prin Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii[[35]]” [36].

106. În sfârşit, Curtea a făcut trimitere la jurisprudenţa rezultată din Hotărârea din 1 iunie 1999, Eco Swiss [37], care urmăreşte în opinia sa să facă o „apreciere a echivalenţei de tratament a motivelor întemeiate pe dreptul naţional şi a celor întemeiate pe dreptul comunitar” [38].

107. Pe baza tuturor acestor consideraţii, în Hotărârea van der Weerd şi alţii, citată anterior, Curtea a tras concluzia conform căreia, „în cauze precum cele din acţiunea principală, principiul efectivităţii nu impune instanţelor naţionale obligaţia de a invoca din oficiu un motiv întemeiat pe o dispoziţie comunitară, independent de importanţa acesteia pentru ordinea juridică comunitară, din moment ce părţile au o posibilitate reală de a invoca un motiv întemeiat pe dreptul comunitar în faţa unei instanţe naţionale” [39]. Curtea a continuat apreciind că, „întrucât reclamanţii din acţiunea principală au avut o posibilitate reală de a invoca motive întemeiate pe Directiva 85/511, principiul efectivităţii nu impune instanţei de trimitere să examineze din oficiu motivul întemeiat pe articolele 11 şi 13 din această directivă” [40].

108. Din cele ce precedă putem să tragem următoarele concluzii pentru prezenta cauză.

109. În ceea ce priveşte principiul echivalenţei, apreciem că raţionamentul dezvoltat de Curte la punctele 29-31 din Hotărârea van der Weerd şi alţii, citată anterior, se aplică, prin analogie, prezentei cauze. Într-adevăr, dispoziţiile relevante din Regulamentul nr. 1254/1999 şi din Regulamentul nr. 615/98, care urmăresc, astfel cum vom vedea, să garanteze bunăstarea animală şi să protejeze interesele financiare ale Comunităţii, nu pot fi considerate echivalente cu

35 — JO L 95, p. 29., Ediţie specială, 15/vol. 2, p. 273.

36 — Hotărârea van der Weerd şi alţii, citată anterior (punctul 40). Curtea a considerat astfel că protecţia pe care Directiva 93/13 o asigură consumatorilor presupune ca instanţa naţională să poată aprecia din oficiu caracterul abuziv al unei clauze din contractul supus aprecierii sale [a se vedea Hotărârea din 27 iunie 2000, Océano Grupo Editorial şi Salvat Editores (C-240/98-C-244/98, Rec., p. I-4941), Hotărârea din 21 noiembrie 2002, Cofidis (C-473/00, Rec., p. I-10875), precum şi Hotărârea din 26 octombrie 2006, Mostaza Claro (C-168/05, Rec., p. I-10421)]. A se vedea de asemenea Hotărârea din 4 octombrie 2007, Rampion şi Godard (C-429/05, Rep., p. I-8017), care a transpus această jurisprudenţă în contextul Directivei 87/102/CEE a Consiliului din 22 decembrie 1986 de apropiere a actelor cu putere de lege şi a actelor administrative ale statelor membre privind creditul de consum (JO 1987, L 42, p. 48, Ediţie specială, 15/vol. 1, p. 252), astfel cum a fost modificată prin Directiva 98/7/CE a Parlamentului European şi a Consiliului din 16 februarie 1998 (JO L 101, p. 17, Ediţie specială, 15/vol. 4, p. 210).

37 — C-126/97, Rec., p. I-3055. În această hotărâre, Curtea a apreciat în special că „în măsura în care o instanţă naţională trebuie, în conformitate cu normele sale procedurale interne să admită o cerere de anulare a unei hotărâri arbitrale întemeiate pe încălcarea normelor naţionale de ordine publică, aceasta trebuie de asemenea să admită o astfel de cerere întemeiată pe încălcarea interdicţiei prevăzute la articolul 85 alineatul (1) din Tratatul CE [devenit articolul 81 alineatul (1) CE]” (punctul 37).

38 — Hotărârea van der Weerd şi alţii, citată anterior (punctul 40).

39 — *Ibidem* (punctul 41).

40 — *Idem*.

normele naționale de ordine publică în sensul dreptului olandez, care se referă în principal la competența instanței, la admisibilitatea acțiunii și la competența autorității administrative care a adoptat decizia contestată.

110. Problema aflată în centrul prezentei cauze se referă, așadar, la domeniul de aplicare al principiului efectivității.

111. În opinia noastră, raționamentul Curții în Hotărârea van der Weerd și alții, citată anterior, referitor la domeniul de aplicare al acestui principiu nu este relevant într-o situație precum cea în discuție în acțiunea principală și aceasta chiar dacă dispoziția procedurală națională relevantă este, precum în cauza în care s-a pronunțat această hotărâre, articolul 8:69 din Legea generală privind procedurile jurisdicționale administrative.

112. Într-adevăr, atât scopul dispozițiilor comunitare pe care instanța de trimitere dorea să le aplice în acțiunea principală, cât și contextul în care se aplică dispoziția procedurală națională în discuție impun, în opinia noastră, ca prezenta cauză să fie abordată de Curte dintr-un punct de vedere diferit.

113. Prezenta cauză are astfel anumite caracteristici specifice care împiedică, în opinia noastră, o simplă transpunere a raționamentului Curții din Hotărârile citate anterior van Schijndel și van Veen, precum și van der Weerd și alții.

114. În această privință amintim mai întâi că articolul 33 alineatul (9) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1254/1999 și articolul 1 din Regulamentul nr. 615/98 au ca obiect să condiționeze plata restituirilor la exportul de animale vii din specia bovină de respectarea reglementării comunitare privind bunăstarea animalelor și în special de respectarea dispozițiilor Directivei 91/628. Acestea instituie, așadar, o condiție de acordare a acestor restituiri.

115. Curtea a demonstrat, în Hotărârea Viamex Agrar Handel și ZVK, citată anterior, că legiuitorul comunitar dorește astfel să protejeze cerințe de interes general precum protecția sănătății și a vieții animalelor. Astfel, potrivit Curții „trimiterea generală, efectuată de Regulamentul nr. 615/98 la Directiva 91/628, are drept obiectiv să garanteze, pentru aplicarea articolului 13 alineatul (9) din Regulamentul nr. 805/68 [devenit articolul 33 alineatul (9) din Regulamentul nr. 1254/1999], respectarea dispozițiilor pertinente din directiva menționată în domeniul bunăstării animalelor vii și în special al protecției animalelor în cursul transportului” [41].

41 — Punctul 29.

116. În aceeaşi hotărâre Curtea recunoaşte că „[t]rimiterea astfel efectuată are, în plus, avantajul de a garanta faptul că bugetul Comunităţii nu finanţează exporturi care ar fi realizate cu încălcarea dispoziţiilor comunitare privind bunăstarea animalelor” [42].

117. Dispoziţiile comunitare relevante în prezenta procedură au, aşadar, un dublu scop, şi anume, pe de o parte, protecţia sănătăţii şi a vieţii animalelor şi, pe de altă parte, protecţia intereselor financiare ale Comunităţii.

118. Tocmai pentru a garanta că aceste două obiective sunt pe deplin îndeplinite, articolul 5 alineatul (7) din Regulamentul nr. 615/98 completează legislaţia prevăzând că în cazul în care, după plata restituirii, se stabileşte că legislaţia comunitară privind protecţia animalelor în cursul transportului nu a fost respectată, partea corespunzătoare din restituire se consideră plătită nejustificat şi trebuie să fie recuperată în conformitate cu dispoziţiile articolului 11 alineatele (3)-(6) din Regulamentul nr. 3665/87, înlocuit de articolul 52 din Regulamentul nr. 800/1999 [43].

119. Precizăm de asemenea că aceste două obiective constituie, la nivel comunitar, cerinţe de interes general a căror importanţă nu poate fi negată [44].

120. În continuare trebuie să se sublinieze că, luate în considerare ca un întreg, dispoziţiile comunitare pe care instanţa de trimitere ar dori să le aplice din oficiu în acţiunea principală nu sunt generatoare de drepturi pentru reclamantele din acţiunea principală, dar conduc, dimpotrivă, la impunerea unei obligaţii în sarcina acestora, aceea de a rambursa o restituire la export plătită în mod nejustificat.

121. În consecinţă, în această cauză problema nu este aceea de a încerca să se stabilească dacă articolul 8:69 din Legea generală privind procedurile jurisdicţionale administrative este, în conformitate cu accepţiunea curentă a principiului efectivităţii, de natură să facă imposibilă sau excesiv de dificilă în practică *exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică comunitară*.

42 — Punctul 24.

43 — În Hotărârea din 21 iunie 2007, Laub (C-428/05, Rep., p. I-5069), Curtea s-a pronunţat cu privire la scopul procedurii de recuperare prevăzute la articolul 11 alineatul (3) din Regulamentul nr. 3665/87. În opinia sa, „[a]ceastă dispoziţie are ca obiect să asigure protecţia şi aplicarea corectă a bugetului comunitar în domeniul restituirilor la export şi, în special, să asigure ca numai exportatorii care au dreptul la restituiri să beneficieze de acestea, conform condiţiilor obiective stabilite de legiuitorul comunitar” (punctul 22).

44 — A se vedea în această privinţă, cu privire la obiectivul de protecţie a sănătăţii şi vieţii animalelor, Hotărârea Viamex Agrar Handel şi ZVK, citată anterior (punctele 22 şi 23). Cu privire la obiectivul de protecţie a intereselor financiare ale Comunităţii, facem trimitere în special la articolul 280 CE, precum şi la Regulamentul (CE, Euratom) nr. 2988/95 al Consiliului din 18 decembrie 1995 privind protecţia intereselor financiare ale Comunităţilor Europene (JO L 312, p. 1, Ediţie specială, 01/vol. 1, p. 166). Acest regulament instituie cadrul juridic comun al tuturor domeniilor acoperite de politicile comunitare, pentru a combate atingerile aduse intereselor financiare ale Comunităţilor.

122. Principiul efectivității în dimensiunea sa protectoare a drepturilor conferite direct particularilor de dreptul comunitar nu constituie, așadar, în prezenta cauză, referința potrivită pentru a stabili dacă instanța de trimitere este obligată să înlăture o dispoziție procedurală națională care împiedică aplicarea din oficiu a dreptului comunitar.

123. Nu ni se pare relevant, în împrejurări precum cele din acțiunea principală, nici să se verifice dacă părțile au avut o posibilitate reală de invoca în fața unei instanțe naționale un motiv întemeiat pe dreptul național.

124. Având în vedere istoricul cauzei, este într-adevăr evident că reclamantele din acțiunea principală nu aveau niciun interes să invoce în fața instanței de trimitere problema dacă, în temeiul articolului 33 alineatul (9) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1254/1999, precum și al articolului 1 și al articolului 5 alineatul (7) din Regulamentul nr. 615/98, trebuie să se considere că restituirea la export a fost plătită nejustificat pentru toate animalele transportate sau numai pentru o parte din acestea. Amintim, în acest sens, că Productschap solicitase inițial rambursarea sumei totale a restituirii și ulterior, ca urmare a obiecțiilor reclamantelor din acțiunea principală, limitase această rambursare numai la o parte din animalele transportate. Strategia contencioasă a acestora constă, prin urmare, în a încerca să obțină de la College van Beroep voor het bedrijfsleven o reducere suplimentară a sumei de rambursat sau chiar excluderea oricărei rambursări, prin invocarea altor motive de drept.

125. Adăugăm că nu era nici în interesul Productschap să invoce argumente care să determine cu adevărat o repunere în discuție a metodei de calcul folosite de acesta în deciziile sale de rambursare adoptate la 2 și la 25 august 2005.

126. Constatarea potrivit căreia părțile au avut o posibilitate reală de a invoca în fața instanței de trimitere un motiv întemeiat pe dreptul comunitar nu poate, așadar, să fie decisivă în contextul prezentei cauze.

127. În consecință sugerăm Curții să urmeze o altă abordare adaptată mai bine unui context în care domeniul unei aplicări din oficiu a dreptului comunitar nu se limitează, pentru a prelua termenii utilizați de Curte în Hotărârea

van der Weerd şi alţii, citată anterior, la a ţine cont de „interesele private ale justiţiabililor” [45], ci constă în mod fundamental în protejarea cerinţelor de interes general la nivel comunitar.

128. Într-adevăr, în împrejurări precum cele din acţiunea principală, numai instanţa naţională, în calitate de instanţă comunitară de drept comun, poate fi îndrumată să invoce dreptul comunitar pentru a asigura respectarea acestuia. Aceasta constituie, aşadar, ultimul zid de apărare care poate corecta o aplicare greşită a dreptului comunitar de către autoritatea naţională competentă. Cu alte cuvinte, instanţa naţională este singura care poate stabili legalitatea comunitară.

129. Propunem, aşadar, Curţii să se pronunţe în sensul că aplicarea efectivă a dreptului comunitar impune instanţei naţionale, în împrejurări precum cele din acţiunea principală, să efectueze un control din oficiu al legalităţii unui act administrativ naţional în lumina motivelor întemeiate pe încălcarea articolului 33 alineatul (9) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1254/1999, precum şi a articolului 1 şi a articolului 5 alineatul (7) din Regulamentul nr. 615/98, chiar şi atunci când un astfel de control are ca rezultat să plaseze reclamantul din acţiunea principală într-o poziţie mai defavorabilă decât cea în care s-ar afla dacă nu ar fi introdus acţiunea.

45 — Punctul 32.

130. Această poziţie este conformă cu cerinţa reiterată de Curte în repetate rânduri, potrivit căreia o normă de drept naţional nu poate să aducă atingere aplicării şi eficacităţii dreptului comunitar [46]. Aceasta îşi găseşte numeroase expresii în jurisprudenţa Curţii, în special în domeniul agricol.

131. Înainte de a examina această jurisprudenţă trebuie să se arate că, în temeiul articolului 8 alineatul (1) literele (b) şi (c) din Regulamentul (CE) nr. 1258/1999 al Consiliului din 17 mai 1999 privind finanţarea politicii agricole comune [47], statele membre, în conformitate cu actele cu putere de lege şi normele administrative naţionale, iau măsurile necesare pentru a preveni şi a urmări neregulile care afectează operaţiunile FEOGA şi pentru a recupera sumele pierdute ca rezultat al neregulilor sau al neglijenţelor.

132. În Hotărârea din 21 septembrie 1983, Deutsche Milchkontor şi alţii [48], Curtea a interpretat în special dispoziţia corespondentă din Regulamentul (CEE) nr. 729/70 al

46 — A se vedea în special în acest sens Hotărârea din 9 martie 1978, Simmenthal (106/77, Rec., p. 629, punctul 22), precum şi Hotărârea din 19 iunie 1990, Factortame şi alţii (C-213/89, Rec., p. I-2433, punctul 20).

47 — JO L 160, p. 103. Regulament abrogat şi înlocuit prin Regulamentul (CE) nr. 1290/2005 al Consiliului din 21 iunie 2005 privind finanţarea politicii agricole comune (JO L 209, p. 1, Ediţie specială, 14/vol. 1, p. 193).

48 — 205/82-215/82, Rec., p. 2633.

Consiliului din 21 aprilie 1970 privind finanțarea politicii agricole comune [49].

133. Curtea a subliniat că „litigiile privind recuperarea sumelor plătite nejustificat în temeiul dreptului comunitar, în lipsa prevederilor comunitare, trebuie să fie soluționate de instanțele naționale prin aplicarea dreptului intern, sub rezerva limitelor impuse de dreptul comunitar […]” [50]. Aceste limite sunt următoarele.

134. Pe lângă faptul că „legislația națională trebuie aplicată în mod nediscriminatoriu în raport cu procedurile aplicabile pentru soluționarea cauzelor de drept intern de același fel” [51], aceasta „nu trebuie să afecteze domeniul de aplicare și eficacitatea dreptului comunitar” [52].

135. În opinia Curții „aceasta ar fi în special situația dacă această aplicare a dreptului intern ar face imposibilă recuperarea sumelor acordate în mod ilegal. În plus, exercitarea oricărei competențe de apreciere privind oportunitatea de a solicita sau de a nu solicita restituirea fondurilor comunitare acordate în mod nejustificat sau nelegal ar fi incompatibilă cu obligația impusă de articolul 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 729/70 autorităților administrative naționale de recuperare a fondurilor plătite în mod nejustificat sau nelegal” [53].

136. Curtea a amintit recent aceste cerințe în Hotărârea din 13 martie 2008, Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening și alții [54]. Curtea a concluzionat în esență că instanța națională trebuie să pună în aplicare obligația de recuperare a unei asistențe financiare comunitare care decurge dintr-o dispoziție de drept comunitar [55] atunci când este sesizată cu o cerere prin care se urmărește recuperarea unor fonduri

49 — JO L 94, p. 13.

50 — Hotărârea Deutsche Milchkontor și alții, citată anterior (punctul 19).

51 — *Ibidem* (punctul 23).

52 — *Ibidem* (punctul 22).

53 — *Idem*. În Hotărârea din 6 mai 1982, BayWa și alții (146/81, 192/81 și 193/81, Rec., p. 1503), Curtea a precizat de asemenea că o interpretare care să le permită autorităților administrative naționale competente să exercite o putere de apreciere privind oportunitatea de a solicita sau de a nu solicita restituirea fondurilor comunitare acordate în mod nejustificat „ar avea ca efect compromiterea egalității de tratament între operatorii economici ai diferitelor state membre și aplicarea dreptului comunitar care, în măsura în care este posibil, trebuie să rămână uniformă în toată Comunitatea” (punctul 30).

54 — C-383/06-C-385/06, Rep., p. I-1561.

55 — Este vorba despre articolul 23 alineatul (1) din Regulamentul (CEE) nr. 4253/88 al Consiliului din 19 decembrie 1988 de aplicare a Regulamentului (CEE) nr. 2052/88 în ceea ce privește coordonarea colaborării între diferite fonduri structurale, pe de o parte, și între acestea și cele ale Băncii Europene de Investiții și ale altor instrumente financiare existente (JO L 374, p. 1), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CEE) nr. 2082/93 al Consiliului din 20 iulie 1993 (JO L 193, p. 20). În Hotărârea Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening și alții, citată anterior, Curtea a arătat că acest articol „creează o obligație pentru statele membre, fără a fi necesară o abilitare prevăzută de dreptul național, de recuperare a fondurilor pierdute ca urmare a unui abuz sau a unei neglijențe” (punctul 40).

pierdute ca urmare a unui abuz sau a unei neglijențe și, dacă este nevoie, să îndepărteze sau să interpreteze o normă de drept național care s-ar opune acestei recuperări [56].

137. Curtea a precizat de asemenea că, în temeiul dreptului intern, principii precum cel al securității juridice și al protecției încrederii legitime pot fi luate în considerare de instanța națională pe lângă principiul legalității, dar numai cu condiția ca interesul Comunității să fie pe deplin luat în considerare [57].

138. Față de această jurisprudență considerăm că, în împrejurări precum cele din acțiunea principală, aplicarea efectivă a dreptului comunitar impune ca interesul Comunității de a recupera ajutoare care au fost plătite cu încălcarea condițiilor de acordare a acestora să fie pe deplin luat în considerare de instanța națională și, în consecință, ca instanța națională să înlăture principiile procedurale incluse în articolul 8:69 din Legea generală privind procedurile jurisdicționale administrative.

139. În opinia noastră, protejarea cerințelor de interes general constând în protecția vieții și a sănătății animalelor, precum și protecția intereselor financiare ale Comunității impun, așadar, instanței naționale să verifice dacă autoritatea competentă nu a exercitat nicio putere de apreciere privind oportunitatea de a solicita sau de a nu solicita restituirea fondurilor comunitare acordate nejustificat.

140. Desigur, revine autorității naționale competente, atunci când, în temeiul articolului 5 alineatul (7) din Regulamentul nr. 615/98, adoptă o decizie privind rambursarea restituirii la export plătită nejustificat, să aprecieze în lumina elementelor obiective de care dispune dacă „partea corespunzătoare din restituire” de rambursat este constituită din suma totală a restituirii plătită inițial sau numai din o parte a acesteia.

141. Marja de apreciere de care dispune astfel autoritatea națională competentă constă în special în a stabili dacă legislația comunitară privind protecția animalelor în cursul transportului a fost sau nu a fost încălcată, dacă această încălcare a avut incidență asupra bunăstării animalelor și dacă se referă la toate animalele sau numai la o parte din acestea [58].

56 — Hotărârea Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening și alții, citată anterior (punctele 51 și 59).

57 — *Ibidem* (punctul 52 și jurisprudența citată, punctele 55 și 59).

58 — A se vedea în această privință Hotărârea Viamex Agrar Handel și ZVK, ciată anterior (punctul 44).

142. O astfel de marjă de apreciere nu este totuși nelimitată și este de competența instanței naționale să verifice dacă, în conformitate cu prevederile articolului 5 alineatul (7) din Regulamentul nr. 615/98, ca temei juridic al deciziei de a recupera suma plătită nejustificat, această decizie urmărește efectiv rambursarea „părții corespunzătoare din restituire".

143. Cu alte cuvinte, este de competența instanței naționale să verifice dacă autoritatea competentă nu a transformat marja de apreciere de care dispune într-o putere de apreciere privind oportunitatea de a impune sau de a nu impune rambursarea fondurilor comunitare acordate nejustificat.

144. Acest control exercitat de instanța națională ca ultim garant al aplicării corecte a dreptului comunitar este decisiv pentru protejarea cerințelor de interes general cum sunt protecția vieții și a sănătății animalelor, precum și protecția intereselor financiare ale Comunității, în măsura în care încurajează autoritatea națională competentă să fie mai riguroasă atunci când adoptă deciziile de rambursare și în care garantează că fondurile comunitare acordate nejustificat nu vor fi păstrate de beneficiarii lor. Aplicarea din oficiu a dreptului comunitar constituie, așadar, un instrument eficient în combaterea fraudei împotriva intereselor financiare ale Comunității.

145. Arătăm în această privință că argumentul susținut de Comisie în cadrul ședinței, conform căruia ar exista alte mijloace care să permită protecția intereselor financiare ale Comunității, precum procedura de verificare și închidere a conturilor FEOGA, nu ni se pare relevantă. Considerăm într-adevăr că, în măsura în care articolul 5 alineatul (7) din Regulamentul nr. 615/98 impune beneficiarului să ramburseze sumele pe care le-a primit în mod nejustificat, faptul că au fost rambursate Comunității respectivele fonduri de către statul membru nu dispensează în sine statul membru de obligația de recuperare a unor asemenea fonduri de la respectivul beneficiar. Aceasta este, în esență, poziția Curții în Hotărârea Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening și alții, citată anterior [59].

146. Ținând cont de toate aceste motive, propunem Curții să se pronunțe în sensul că aplicarea efectivă a dreptului comunitar impune instanței naționale, în împrejurări precum cele din acțiunea principală, să efectueze un control din oficiu al legalității unui act administrativ național în lumina motivelor întemeiate pe încălcarea articolului 33 alineatul (9) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1254/1999, precum și a articolului 1 și a articolului 5 alineatul (7) din Regulamentul nr. 615/98, chiar și atunci când un astfel de control are ca rezultat să plaseze reclamantul din acțiunea principală într-o poziție mai defavorabilă decât cea în care s-ar afla dacă nu ar fi introdus această acțiune.

59 — Punctul 58.

IV — Concluzie

147. În lumina tuturor considerațiilor precedente, propunem Curții să răspundă întrebărilor adresate de College van Beroep voor het bedrijfsleven după cum urmează:

„1) Articolul 33 alineatul (9) al doilea paragraf din Regulamentul (CE) nr. 1254/1999 al Consiliului din 17 mai 1999 privind organizarea comună a pieței în sectorul cărnii de vită și mânzat, precum și articolul 1 și articolul 5 alineatul (7) din Regulamentul (CE) nr. 615/98 al Comisiei din 18 martie 1998 de stabilire a normelor specifice de aplicare a regimului restituirilor la export în ceea ce privește bunăstarea animalelor vii din specia bovină în cursul transportului trebuie interpretate în sensul că autoritatea națională competentă în materia restituirilor la export este abilitată să decidă că un transport de animale nu a fost efectuat în conformitate cu dispozițiile Directivei 91/628/CEE a Consiliului din 19 noiembrie 1991 privind protecția animalelor în cursul transportului și de modificare a Directivelor 90/425/CEE și 91/496/CEE, astfel cum a fost modificată prin Directiva 95/29/CE a Consiliului din 29 iunie 1995, atunci când, în temeiul articolului 2 alineatul (3) din același regulament, medicul veterinar oficial certificase în prealabil conformitatea acestui transport cu dispozițiile Directivei 91/628, cu modificările ulterioare. Pentru a ajunge la această concluzie, autoritatea națională competentă trebuie să se întemeieze pe elemente obiective, care au incidență asupra bunăstării animalelor respective, de natură să repună în discuție documentele prezentate de exportator, și trebuie să își motiveze suficient decizia de a solicita rambursarea restituirii la export.

2) Articolul 33 alineatul (9) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1254/1999, precum și articolul 1 și articolul 5 alineatul (7) din Regulamentul nr. 615/98 trebuie interpretate în sensul că autoritatea competentă a statului membru exportator trebuie, pentru a stabili că cerințele comunitare privind densitatea de încărcare prevăzute în capitolul VI punctul 47 secțiunea B din anexa la Directiva 91/628, cu modificările ulterioare, nu au fost respectate, să ia în considerare normele în vigoare în statul membru de pavilion al navei care a transportat animalele, care să permită stabilirea suprafeței disponibile a acestei nave pentru transportul de animale, recunoscând autorizația care i-a fost eliberată acestei nave de autoritatea competentă a acestui din urmă stat.

3) Articolul 33 alineatul (9) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1254/1999, precum și articolul 1 și articolul 5 alineatul (7) din Regulamentul nr. 615/98 trebuie interpretate în sensul că, atunci când se stabilește că cerințele comunitare privind densitatea de încărcare prevăzute în capitolul VI punctul 47 secțiunea B din anexa la Directiva 91/628, cu modificările ulterioare, nu au fost respectate, trebuie, în principiu, să se considere că restituirea la export a fost plătită nejustificat pentru totalitatea animalelor transportate dacă beneficiarul nu dovedește că, pentru motive ce țin de amenajarea navei, anumite animale au beneficiat în cursul transportului de o suprafață conformă cu aceste cerințe.

4) Aplicarea efectivă a dreptului comunitar impune instanței naționale, în împrejurări precum cele din acțiunea principală, să efectueze un control din oficiu al legalității unui act administrativ național în lumina motivelor întemeiate pe încălcarea articolului 33 alineatul (9) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1254/1999, precum și a articolului 1 și a articolului 5 alineatul (7) din Regulamentul nr. 615/98, chiar și atunci când un astfel de control are ca rezultat să plaseze reclamantul din acțiunea principală într-o poziție mai defavorabilă decât cea în care s-ar afla dacă nu ar fi introdus această acțiune.”